

KEHITYSPOLIITTISEN TOIMIKUNNAN TÄYSISTUNTO TO 18.5.2017

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan kokoushuone

Osallistujat

Jäsenet: pj. Aila Paloniemi (kesk, saapui 9.00), Antero Laukkanen (kd, poistui 9.45), Rilli Lappalainen (Kehys ry), Timo Lappalainen (Kepa), Maija Karjalainen (ps vara), Elina Multanen (Naiset ja tytöt – painopiste), Julia Ojanen (UM kumppanuusjärjestöt), Reijo Paananen (SAK)

Asiantuntijajäsenet: Erja-Outi Heino (UM), Tuuli Juurikkala (VM), Kristiina Kumpula (SPR), Riikka Laatu (UM), Sari Lehtiranta (UM), Annika Lindblom (Kestävän kehityksen toimikunta), Leena Pentikäinen (TEM), Eija Rotinen (UM), Markus Schulman (MMM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto) ja Juhani Toivonen (UM)

Muut: Katja Karppinen-Njock

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Päsihteeri avasi kokouksen klo 8.25 puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien ollessa estyneitä.

2. Pöytäkirjojen hyväksyminen

Hyväksyttiin täysistunnon pöytäkirja 23.3.2017 ja työvaliokunnan pöytäkirja 20.4.2017.

3. Kehityspolitiikka ja politiikkajohdonmukaisuus Suomen kestävän kehityksen Agenda2030 toimeenpanossa

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta "*Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti*" linjaa, että Agenda2030, Suomen yhteiskuntasitoumus sekä hallituksen ulko- ja kehityspoliittisen linjaukset muodostavat keskenään johdonmukaisen visio- ja tavoitekehikon Agenda2030 kansalliselle toimeenpanolle. Johdonmukaisuus eri politiikkalohkojen, kuten kauppapolitiikan, ulko- ja turvallisuuspolitiikan, maatalouspolitiikan, koulutuspolitiikan ja sosiaali- ja terveyspolitiikan välillä sekä kestävyuden samanaikainen tarkastelu on olennaista kestävän kehityksen toteutumiseksi. Tämä edellyttää tavoitteiden sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristönäkökohtien tasapainoista huomioon ottamista kaikessa sekä yhteistyötä eri hallinnonalojen ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Myös eduskunnan ulkoasianvaliokunta ottaa Agenda2030 selontekoa käsittelevässä lausunnossaan (UaVL 5/2017 vp VNS 1/2017 vp) vahvasti kantaa johdonmukaisuuden puolesta. Samalla valiokunta kiinnittää huomion siihen, että "erityisesti politiikkajohdonmukaisuuden globaali ulottuvuus jää selonteossa pitkälti lähinnä Suomen [UM:n] kehityspolitiikan kautta toteuttavan toiminnan varaan, vaikka on selvää, että esimerkiksi verotukseen, kauppaan, maatalouteen ja ympäristöön liittyvillä päätöksillä on merkittäviä suoria tai epäsuoria globaaleja kehitysvaikutuksia."

Kehityspolitiikkaa tukevan johdonmukaisuuden edistäminen on ollut osa KPT:n mandaattia sen alusta ensimmäisestä kaudesta saakka (2003). Agenda2030 tuo johdonmukaisuustyöhön uuden haasteen, koska kehitystavoitteiden lisäksi Suomen kaiken toiminnan tulisi olla johdonmukaista koko Agenda2030 tavoitteiden ja periaatteiden kanssa. Suomen Agenda2030 toimeenpanossa tämän tulisi konkretisoitua yhdeksi integroiduksi kokonaisuudeksi. Suomen kestävän kehityksen hallintamalli on saanut paljon kansainvälistä huomiota ja kiitosta. Yhteiskuntasitoumus "Suomi jonka haluamme 2050" on päivitetty Agenda2030 hengessä, mutta Suomen kehityspolitiikalta puuttuu vastaava pitkänaikavälin perusta. Tämä vaikeuttaa Suomen kestävän kehityksen toimin-

tasuunnitelman globaaliulottuvuuden seuranta ja kehittämistä. Samalla kehityspoliitiikan rooli valtionhallinnossa (sekä UM:n sisällä että sen ulkopuolella) vaatii yhä selkeyttämistä.

Suomi ei ole haasteen kanssa yksin, vaan toimintamalleja kehitetään ja niistä keskustellaan aktiivisesti maailmalla. Esimerkiksi OECD ja Suomen tukema think thank *European Centre for Development Policy Management* (ECDPM) on pyrkinyt ratkomaan tätä ongelmaa (ks. linkit alla). ECDPM painottaa omassa mallissaan selkeää johtajuutta, konkreettisia politiikkatavoitteita eri sektoreiden välillä, esimerkin voimaa (kuka edistää parhaiten kehityspoliitiikan tavoitteita, jollain aivan toisella sektorilla?) ja nexus-työskentelyä ja verkostoja valtionhallinnon sisällä (vrt. Suomen OECD-ruokaturvapilotti tai verotus- ja kehitystyöryhmä). Täysistunnossa keskustelomme tästä haasteesta eri näkökulmista: *Mikä on Suomen tämän hetkinen tilanne politiikkajohdonmukaisuuden suhteen? Mitkä ovat Suomen konkreettiset toimet ja tavoitteet? Kenellä on vastuu kehityspoliitiikan osalta Agenda2030 toimeenpanossa? Mitkä ovat eri toimijoiden roolit tässä ml. oma toimikuntamme?*

Alustuspuheenvuoro lähetystöneuvos Katja Karppinen-Njock UM/KEO-10

Taustan politiikkajohdonmukaisuudelle (PCD, Policy Coherence for Development) asettavat mm. Agenda2030, jossa SDG 17:ssä (alakohta 14) on mukana kestävä kehityksen mukainen politiikkajohdonmukaisuuden vahvistaminen (PCSD). Kansallisesti meillä on myös VNK:n seloteko kestävä kehityksen globaalista toimintaohjelmasta. Taustana on myös tähän saakka Suomessa tehty PCD-työ (mm. korkean tason koordinaatioryhmä, alemman tason ryhmät, ruokaturvapilotti, ym.) Politiikkajohdonmukaisuuden toteuttamiseksi tarvitaan kaikkien tasojen (myös poliittisen) sitoutuminen, toimivat institutionaaliset järjestelyt (koordinaatioverkosto) sekä arviointi- ja raportointimekanismi. Viimeksi mainittu vaatii vielä kehittämistä. Viimeaikaiset toimet politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseksi Suomessa sisältävät mm. "Verotus- ja kehitystoimintaohjelman" laatimisen, kehitysyhteistyön tulosraportoinnin eduskunnalle (tämä tehdään vuonna 2018), Agenda2030:n seurannan ja sen indikaattorit sekä alemman tason asiaa edistävät verkostot.

Kansallisessa Agenda2030 toimeenpanossa politiikkajohdonmukaisuus on mukana ja esimerkiksi hallituksen toimintaohjelmassa on politiikkajohdonmukaisuudesta paljon hyvää tekstiä, vaikkakaan eroa PCD ja PCSD ei ole selvennetty. Se, mitä politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseksi tulisi tehdä, on mm. arvio Suomen ulkopoliitikasta politiikkajohdonmukaisuuden kannalta sekä kestävä kehityksen vaikutusarvion sisällyttäminen keskeisiin politiikka- ja lakialoitteisiin. Kansliapäällikkötaso seuraa toimeenpanoa, eri hallinnonalojen tulosohjaus, Suomen toiminnan johdonmukaisuus EU:ssa. Huomioitavaa on, että UM tekee varsinaista politiikkajohdonmukaisuustyötä, mutta vastuu kuuluu kaikille eri tahoille. PCD on haastava teema, lisäksi PCD ja PCSD kilpailevat resursseista. Seuraavat askeleet: PCD sisälle Agenda2030 toimeenpanoon, Toiminta ja Taloussuunnitelma-prosessi (KEO-POL, TUO), Agenda2030-seurantajärjestelmän jatkotyöstäminen, kehitysyhteistyön tulosraportoinnin kehittäminen sekä verotus- ja kehitystoimintaohjelman toimeenpano.

Keskustelu:

Todettiin, että henkilöstöresursseja tulisi olla enemmän, ei vain yksi virkamies hoitamassa asiaa. Kehityspoliitiikan tulee olla johdonmukaista suhteessa omiin tavoitteisiinsa. Se, kuinka kehityspoliitiikan instrumentit ja ohjelmat ovat johdonmukaisia, on tärkeää. Tämän lisäksi muiden politiikka-alojen tulee tukea kehityspoliitiikan tavoitteita. On myös arvioita kehityspoliitikkaa suhteessa muihin politiikka-aloihin. Suomella on pitkä, hyvä krediitti: Suomi on nostanut PCD-kysymykset EU-agendalle, esimerkiksi ensimmäinen kauppa- ja kehitysministerikokous pidettiin Suomen puheenjohtajuuskaudella. Eri toimijaryhmät ovat olleet mukana alusta lähtien ja tämä on ollut erityisen tärkeää. On myös huomioitava, että maailma muuttuu: Agenda2030 velvoittaa, että on oltava johdonmukainen ympäristön, talouden, sosiaalisen, hallinnollisen ja kulttuurisen toiminnan osalta kokonaisvaltaisesti. Suomi on antanut ensimmäisten joukossa oman kestävä kehityksen toimeenpanoraporttinsa, arviointijärjestelmä mittaa, onko toteutus johdonmukaista. Olemme vielä vasta kokeiluvaiheessa. Indikaattorien kehittämisen osalta kaikki länsimaat ovat samassa tilanteessa.

On selvää, että kestävä kehityksen tueksi tarvitaan johtajuutta, ihmisiä, jotka puhuvat asiasta korkealla tasolla. Ministeriöiden välinen koordinaatio tulisi olla se mekanismi, joka tuo eri tahot yhteen. UNEP:illa on mandaatti kehittää vuoteen 2018 mennessä globaaleja indikaattoreita. Kansallisella tasolla niitä on vaikea kehittää.

Pitäisi myös muistaa, että ei tarvitse olla heti täydellinen ja että uskallusta ja rohkeutta tarvitaan. Todettiin myös, että Suomi tekee ja on tehnyt jo 24 vuoden ajan hyvää PCDS-työtä, jossa globaali näkökulma on ollut koko ajan mukana. Kestävän kehityksen toimikunta miettii mielellään ulkoministeriön kanssa Agenda2030 ja johdonmukaisuustyötä.

Tuotiin myös esille, että aiempia kokemuksia ja malleja (esimerkiksi tasa-arvotyöstä) tulisi ottaa huomioon johdonmukaisuustyössä ja keskustella niiden ihmisten kanssa, jotka tekivät tätä työtä aikoinaan.

Todettiin myös, että KPT itsessään edistää politiikkakoherenssia tuomalla kaikki ministeriöt ja toimijat yhteen. Tulee kuitenkin huomioida, että KPT on seuraava ja valvova elin, politiikan tekijät ovat erikseen. KPT on mukana keskusteluissa, mutta omassa roolissaan. Keskusteltiin myös siitä, kenellä on johtajuus politiikkajohdonmukaisuudesta kehityspoliitikassa; onko se ulkoministeriöllä vai kaikilla ministeriöillä erikseen. Todettiin, että vastuun tulisi olla ulkoministeriötä laajempi ja että kukin ministeriö vastaa oman toimintansa vaikutuksista kehitysmaihin. Keskusteltiin myös johtajuuden tukemisesta ja siitä, miten johtajuus voisi tukea johdonmukaisuustyötä. Olisi hyvä, jos poliittinen johto antaisi viestiä asian tärkeydestä.

Todettiin vielä, että VNK ei koordinoi kehityspoliitikkaa, mutta pitää huolehtia siitä, että kehityspoliitikka on ison sateenvarjon alla kuten muutkin politiikat, eli että kehityspoliitikka kontribuoi Agenda2030:n toteuttamiseen. Vastuu siitä tulisi olla ulkoministeriöllä. Huomautettiin, että nykyisiä mekanismeja tulee kehittää lisää koko valtion hallinnon osalta.

4. Lisää avoimuutta finanssisijoitusten kohdentamiseen ja käyttöön – KPT:n lausuntotekstin hyväksyminen

Suomen kehitysyhteistyörahoituksen luonne on muuttunut rajusti kuluvan hallituskauden aikana. Lahjamuotoisesta kehitysyhteistyörahoituksen eri muodoista, kuten Suomen kahdenvälisestä ja monenkeskisestä yhteistyöstä sekä kansalaisjärjestöiltä leikattiin keskimäärin noin 40 prosenttia. Ainoastaan Suomen EU:n kautta tapahtuva yhteistyö jatkuu samansuuruisena ja sen suhteellinen osuus on leikkausten myötä jopa kasvanut. Samanaikaisesti hallitus teki erillisen päätöksen liki kolminkertaistaa laina- ja pääomamuotoisen rahoituksen eli niin sanotun finanssisijoitusten määrää. Koko hallituskautta tarkastellen kyseessä on kokonaisuudessaan 530 miljoonan euron suuruinen rahoitus. Tämä on ollut suurin yksittäinen linjamuutos Suomen kehityspoliitikan rahoituksessa kautta aikojen.

Summa on kehityspoliitikan tavoitteiden kannalta merkittävä voimavara, joka tulee kohdentaa harkitusti ja sen kehitysvaikutuksia tulee seurata tarkasti. Tämä edellyttää entistä avoimempaa tiedonkulkua jo finanssisijoitusten suunnitteluvaiheessa. Erityisen tärkeää olisi pyrkiä kehitysrahoituksen eri muotojen väliseen täydentävyyteen ja kuroa ilmastorahoituksen sekä kehityspoliitikan nykyisten painopisteiden (esim. ruokaturva, vesi) rahoitusvajetta finanssisijoituksin. Tällä hetkellä tietoa tulevien vuosien finanssisijoitussuunnitelmasta ei ole riittävästi tarjolla. Finanssisijoituksilta puuttuu myös yli hallituskausien ulottuva visio. Täysistunnon tarkoituksena oli hyväksyä lausuntoteksti ja suositukset.

Keskustelussa todettiin ulkoministeriön osalta, että finanssisijoitukset jatkunevat seuraavallakin hallituskaudella ja olisi tärkeää saada enemmän suunnitelmallisuutta seuraavalle kaudelle. Finanssisijoitukset tulivat nopeasti toteutettavaksi, suunnittelu on kulkenut toteutuksen kanssa samaan aikaan. Hallituskauden loppuun mennessä on tarkoituksena luoda finanssisijoituksille pysyvämpi perusta ja pidemmän aikavälin tavoitteet. Lisäksi OECD:ssä ollaan luonnostelemassa periaatteita blendedfinance – rahoitukselle ja Suomi on mukana tässä työssä. Ilmastotoimien osalta finanssimuotoinen rahoitus kohdentuu voimakkaammin hillintään kuin sopeutumiseen. Tämä tulisi huomioida muussa kehitysrahoituksessa. Sellaisia sopeutumishankkeita on vähemmän jossa voidaan käyttää tämänmuotoista rahoitusta ja tämän vuoksi finanssisijoitusten tasapuolinen kohdennus on epärealistista. Kehitysvaikutuksista tulee vaatia raportointia. Ilmastonmuutoksen osalta sopeutusta ja hillintää toteutetaan tasapainoisesti laajemminkin Suomen kehitysyhteistyössä, ei vain tässä instrumentissa. Painotettiin vielä suositukseen tuloksellisuudesta, että tekemistä tulee mitata suhteessa tavoitteisiin ja tälle tulee olla mittarit. Samat pätee finanssisijoituksiin kuin muuhunkin kehitysyhteistyöhön.

Ehdotettiin "tasapuolisesti"-sanan poistoa viimeisestä suosituksesta sekä lisäystä kumppanimaiden valmiuksista finanssisijoitus- rahoitusmuotoon.

Toiseen suositukseen haluttiin vielä lisätä sana "läpinäkyvyyden periaatteet".

- *Sihteeristö toimittaa seuraavaksi päiväksi uusitun tekstin toimikunnan kommenteille sähköpostitse. Teksti hyväksytään seuraavaan perjantaihin mennessä. Tiedote julkaistaan lehdistötiedotteena kesäkuun alussa.*

5. Tiedoksi

- Finnfundin yhteistyöpyyntö (lisää tietoa löytyy KPT:n 20.4. työvaliokunnan pöytäkirjasta). Finnfund on toivonut KPT:n järjestämää kokousta, jossa mukana KPT:n sidosryhmät ja UM:n tahot. Keskustelu jatkuu täysistunnon puitteissa syksyllä 2017. Vaikutusarvionti (DEAT) ja muita uudistuksia tulossa Finnfundissa. Toimintakontekstin ymmärtäminen ja järjestöyhteistyö ovat tässä suuria kysymyksiä. Finnfund toivoo, ettei sen tarvitsisi keskustella järjestö kerrallaan erikseen ja siksi KPT olisi hyvä foorumi yhdistää järjestöjä ja muita toimijoita. KPT:n seuraava työvaliokunta (kesäkuussa) jatkaa keskustelua yhteistyökokouksen järjestämisestä. Huomautettiin myös, että Kepa jatkaa Finnfundin kanssa keskustelua myös itse ja että tulisi olla pysyvä keskustelurakenne (KPT ei korvaa sitä).
- KPT:n arvioraportti ja julkistustilaisuus 24.5. klo 9-11 eduskunnan Pikkuparlamentti.
- KPT-OECD-matkaohjelma Pariisi 29. – 30.5.2017. Matkan ohjelmassa oli mm. vertaisarvio, DAC-delegaattien tapaamiset, tilastot ja tutkimus. Matkaraportti tulee myöhemmin.
- Agenda2030 kansallinen seurantajärjestelmä ja globaali-indikaattoreiden tilanne: globaali-indikaattorit eivät ole samanmittaiset kuin kansallisen puolen mittarit. VNK:hon on laitettu viestiä asiasta ja keskustelu jatkuu. Annika Lindblom/Keke-toimikunnan pääsihteeri kertoi, että seurantaverkosto on ehdottanut 10 indikaattorikoria, jossa jokaisessa on noin 3-5 indikaattoria. Osa koreista on valmiimpia kuin muut. Globaalikori on vielä vaiheessa ja työ sen osalta jatkuu. Keskusteltiin siitä, kuka vastaa globaali-indikaattorin kehittämistä. UM:ssä on koordinaatio asian osalta.
- Sihteeristön muutto Meripajalta takaisin Kanavakatu 3A:n tiloihin 19.6.

6. Muut tapahtumat

- Tiedoksi Suomen kehitystutkimuksen seuran tilaisuus: *Private-sector driven development: Views from Academia and Activists, KE 7.6.* 13.00–16.00, Tieteidentalo, Kirkkokatu 6, Hall 505; 5 krs.
- Vuosiarvion esittely- ja keskustelutilaisuus UM:n henkilökunnalle 16.6. klo 9-11, UM Engel-sali.
- KPT:n työvaliokunta TO 15.6.2017: OECD-matkan purku, seuranta ja syksyn suunnittelua.

7. Muut asiat

Ei muita asioita.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.50.